

PRO MEMORIA

LENKA HLÁVKOVÁ
(17 VIII 1974–21 XII 2023)

Lenka Hlávková (z domu Mráčková) zginęła 21 XII 2023 r. jako ofiara strzelaniny na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Karola w Pradze. Jej śmierć wywołała wielkie poruszenie, daleko wykraczające poza krąg rodziny, przyjaciół i najbliższych współpracowników. Stała się zbiorową traumą przeżywaną nie tylko w Republice Czeskiej, lecz także przez międzynarodowe grono muzykologów. Spokojna dotąd przestrzeń IV piętra Wydziału Filozoficznego – gdzie mieści się Instytut Muzykologii – stała się miejscem niewyobrażalnej tragedii, zbiorowego zabójstwa, w którym zginęło – poza Lenką – jeszcze trzynaście osób. Zadecydowały chwile: pierwszy strzał padł o godz. 14:59, minutę później miało odbyć się wspólne śpiewanie kolęd na jednej z niższych kondygnacji budynku. Nieco spóźniona Lenka natknęła się na zamachowca w drodze na to spotkanie. Gdyby wyszła ze swojego biura nieco wcześniej, zostałaby ewakuowana z budynku wraz z innymi studentami i pracownikami. Gdyby pozostała w nim nieco dłużej, mogłaby zabarykadować się w pokoju i czekać – jak pozostali – na pomoc policji. Do dzisiaj miejsce to wyłączane jest z akademickiego użytku i nawet jeśli na IV piętro powróci z czasem

normalne życie, pozostanie pustka, którą trudno będzie wypełnić i wspomnienie tragedii, której nie da się zrozumieć.

Lenka Hlávková urodziła się w 17 VIII 1974 r. w Lounach. Studia muzykologiczne na Uniwersytecie Karola ukończyła w 1998 roku. Jej dzieciństwo przypadło na czasy komunistycznej Czechosłowacji, jednak jako uczennica szkoły średniej i studentka miała okazję obserwować transformację ustrojową swojego kraju, która dokonywała się po „aksamitnej rewolucji” 1989 roku. W późnych latach dziewięćdziesiątych intensywnie korzystała z możliwości, jakie pojawiły się po zniesieniu żelaznej kurtyny. Przed zakończeniem studiów magisterskich, w ramach programu Unii Europejskiej TEMPUS (Trans-European Mobility Programme for University Studies), uzupełniała swoją edukację na uniwersytetach w Cork i Utrechcie, zaś jako doktorantka skorzystała z niemieckiego programu DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst), studiując na Uniwersytecie Humboldta w Berlinie. Uważała, że rok 1989 nie tylko był przełomowy w politycznej historii Europy, lecz także stanowił ważną cezurę w badaniach prowadzonych w byłym bloku wschodnim¹. Dzięki otwartym granicom istniejąca wcześniej bariera dostępu do źródeł i idei została pokonana i przyniosła efekty w postaci nowych badań i publikacji. Lenka Hlávková miała ważny udział w tym procesie, publikując w językach obcych, wygłaszając liczne referaty na zagranicznych konferencjach oraz uczestnicząc w kilku międzynarodowych projektach badawczych. Okazało się jednak, że wszystkie te działania w istocie przynoszą bardzo powolną zmianę, gdyż istnieje jeszcze inna granica, znacznie trudniejsza do pokonania: bariera mentalna. W tym miejscu należy się odwołać do ostatniego „opus” Lenki Hlávkovéj opublikowanego tuż przed jej śmiercią:

Pomimo że Europa wraz z upadkiem żelaznej kurtyny doświadczyła przełomu w 1989 r., muzykologia w ciągu ostatnich trzech dekad nie wykorzystwała jeszcze nowych możliwości, które się pojawiły. [...] Zagadnienia dotyczące Europy Środkowej stają się coraz dostępne dzięki rosnącej liczbie publikacji w języku angielskim lub innych głównych językach, a muzykolodzy z Europy Środkowej aktywnie uczestniczą w dyskusjach naukowych na forach międzynarodowych. Niedawne syntetyczne studia jednakże [...] wciąż w dużej mierze zachowują poglądy na historię muzyki sprzed 1989 roku. Zwłaszcza w odniesieniu do muzyki XV i XVI w., standardowe narracje nie zdołały jeszcze przyswoić źródeł z bardziej wschodnich terenów kultury łacińskiej, tj. tych obszarów, które przyjęły łacińską formę chrześcijaństwa w średniowieczu i obecnie są częścią Europy Środkowej. Ta tradycja muzyczna rozciąga się na kraje bałtyckie, zachodnie ziemie współczesnej Ukrainy oraz na część obecnej Rumunii².

- 1 Zob. np.: Lenka Mráčková, „Kodex Speciálník – eine kleine Foliohandschrift böhmischer Provenienz”, *Hudební věda* 39 (2002) nr 2–3, s. 163–184, zob. s. 163.
- 2 Lenka Hlávková, „From Centre to Periphery and Back: The Codex Speciálník and Fluid Music History around 1500”, *Journal of the Alamire Foundation* 15 (2023) nr 2, s. 139–150, <https://doi.org/10.1484/J.JAF.5.135277>, zob. s. 139: „Although Europe experienced a major breakthrough in 1989 with the fall of the Iron Curtain, musicology in the past three decades has not yet capitalized on the new opportunities this has presented. [...] Central European topics are becoming more accessible thanks to an increasing

W artykule tym Lenka Hlávková używa pojęcia „Europa Środkowa”, które – jak wynika również z jej innych prac – odnosi zarówno do tych „bardziej wschodnich terenów kultury łacińskiej”, jak i krajów niemieckojęzycznych. Problem integracji dotyczy jednak krajów byłego bloku wschodniego, które po II wojnie światowej zostały oderwane nie tylko od innych regionów środkowoeuropejskich, lecz również całego świata Zachodu. Jak czytamy w konkluzji tej samej pracy z 2023 r.:

Kiedy współczesny podział Europy na Wschód i Zachód został anachronicznie przeniesiony wstecz na okres, w którym nie miał zastosowania, znikły oryginalne powiązania między regionami, narodami i kulturami. Ich ponowne odkrycie jest podstawowym zadaniem badań muzykologicznych. Dziedzictwo żelaznej kurtyny zostanie w pełni przewyciężone dopiero wtedy, gdy europejska historia muzyki będzie traktowana jako wspólne dziedzictwo kulturowe łacińskiej Europy³.

Cel zintegrowania europejskich narracji historycznych był motorem wielu inicjatyw naukowych i upowszechniających podejmowanych przez Lenkę Hlávkovą. Egzemplifikuje to jej strategia publikacyjna. Wyniki swoich badań publikowała głównie w językach obcych, często w wydawnictwach i czasopismach ukazujących się poza Republiką Czeską. Po swój język rodzimy sięgała najczęściej by pokonać jeszcze jedną granicę: hermentycznych badań muzykologicznych, nie zawsze zrozumiałych i dostarczanych przez przedstawicieli innych dyscyplin humanistycznych. Znaczna część tych tekstów ukazywała się w tomach zbiorowych poświęconych różnym aspektom historii późnośredniowiecznych Czech. Na ogół były to związane studia przedstawiające najnowsze ustalenia muzykologów (w tym jej własne), dzięki którym aspekty muzyczne włączane były w szersze narracje historyczne⁴.

W centrum zainteresowań Lenki Hlávkovéj znalazł się kodeks Speciálník – centralne źródło muzyki polifonicznej w Czechach końca XV wieku⁵. Pracę nad nim rozpoczęła jeszcze jako studentka, kontynuując zainteresowania naukowe swojego uniwersyteckiego mentora – Jaromíra Černego (1939–2012). Černý skupiał się na tej

number of publications in English or other major languages, and musicologists from central Europe are actively engaged in scholarly discussion in international forums. Nonetheless, recent synthetic studies [...] still largely conserve pre-1989 views of music history. In particular, for the music of the fifteenth and sixteenth centuries, standard narratives have not yet succeeded in integrating sources from the more easterly areas of Latin culture, i.e., those areas which adopted the Latin form of Christianity in the Middle Ages and are now part of central Europe. This musical tradition extends to the Baltics, to the west of modern Ukraine, and to parts of present-day Romania”.

3 Ibid., s. 149: „When the modern division of Europe into East and West was anachronistically projected back onto a period in which it did not apply, the original links between regions, peoples, and cultures disappeared. Rediscovering them is a fundamental tasks for musicological research. The legacy of the Iron Curtain will only be left behind when European musical history is approached as the common cultural heritage of Latin Europe”.

4 Zob.: Jan Ciglbauer, „Selected Bibliography of the Works of Lenka Hlávková”, *Hudební věda* 61 (2024) nr 1, s. 130–134, <https://doi.org/10.54759/MUSICOLOGY-2024-0105>.

5 Hradec Králové, Muzeum východních Čech, Hr-7 (II A 7).

części obszernego repertuaru kodeksu Speciálník, która zapisana została w czarnej notacji menzuralnej i od ok. 1450 r. należała do lokalnego nurtu muzyki uprawianej przez utrakwistów. Lenka poświęciła natomiast swe dociekania polifonii w białej notacji menzuralnej, reprezentującej międzynarodowe trendy stylistyczne II poł. XV wieku. Dopiero w ostatnich latach swojej kariery sięgnęła po źródła i repertuar, które wcześniej zajmowały Černego, zarówno z perspektywy obecności przeszłości muzycznej w praktykach muzycznych utrakwistów⁶, jak i *cantiones* w śpiewniku z Wyższego Brodu z ok. 1410 roku⁷.

Pierwszy artykuł Lenki Hlávkovej o kodeksie Speciálník opublikowany został w 2002 r. i dotyczył zagadnień kodykologicznych i paleograficznych⁸. W istotnym stopniu bazował na wcześniejszych ustaleniach z lat dziewięćdziesiątych, które jednakże uzupełniał o nowe elementy. Osiągnięciem Hlávkovej było wyróżnienie trzech faz kopiowania kodeksu, które zamknęła wówczas w datach ok. 1485–1500⁹. W tekście tym ukazała polifonię w białej notacji menzuralnej w nieznanym dotąd świetle, wskazując na włoskie koneksje najstarszej warstwy repertuaru, a także na liczne powiązania kodeksu z grupą „małych foliałów” z Tyrolu, Saksonii i Śląska¹⁰. Hlávková doszła do konkluzji, że wbrew dawniejszym opiniom Speciálník nie był izolowanym i zapóźnionym źródłem polifonii, lecz częścią szerszej, europejskiej tradycji końca XV wieku.

Przedstawione w tym artykule tezy egzemplifikowała i pogłębiała w kolejnych pracach, dochodząc często do oryginalnych rezultatów. Wiele uwagi poświęciła analizom stylistycznym i zagadnieniom atrybucji. Z repertuarem franko-flamadzkiem powiązała parę części mszalnych (Patrem-Sanctus) zachowanych unikatowo w kodeksie Speciálník z nazwiskami „Yacten/Yaccen” i „Elezanger”. W utworach tych zidentyfikowała wspólny *cantus firmus* oraz dostrzegła cechy właściwe dla stylu Gaspara van Weerbeke. Tajemnicze atrybucje skojarzyła zaś z mediolańskimi śpiewakami: Iacotinussem Ruenportem i Eligiussem (Elegius) Cokere¹¹. Związki z dworem w Mediolanie sugerują też inne aspekty repertuaru najstarszej warstwy kodeksu Speciálník, w tym obecność niepełnej mszy z atrybucją „Lanoy”. Wedle Lenki Hlávkovej nazwisko to

6 Lenka Hlávková, „Using the Past, Shaping the Present: Tracing the Tradition of Specific Polyphonic Repertories in Bohemian Utraquist Sources (c. 1450–1540)”, w: *Sounding the Past: Music as History and Memory*, red. Karl Kügle, Turnhout 2020, s. 199–213, <https://doi.org/10.1484/M.EM-EB.5.122012>.

7 Vyšší Brod, Knihovna cisterciáckého kláštera, Ms. 42, zob.: Lenka Hlávková, Pavel Kodýtek, „Manuscript Vyšší Brod 42 as an Outset of a New Perspective on the Tradition of Late Medieval *cantiones*”, *Musica Disciplina* (w druku).

8 L. Mráčková, „Kodex Speciálník”.

9 W ostatnich pracach skłoniła się jednak do datowania ok. 1480–1500, wskazując nawet na możliwość powstania najstarszej warstwy już po 1477 r., zob.: L. Hlávková „From Centre to Periphery”, s. 142–144.

10 Por.: Martin Just, „Bemerkungen zu den kleinen Folio-Handschriften deutscher Provenienz um 1500”, w: *Formen und Probleme der Überlieferung mehrstimmiger Musik im Zeitalter Josquins Desprez*, red. Ludwig Finscher, München 1981, s. 25–43.

11 Lenka Mráčková, „Patrem Yacten – Sanctus Elezanger. A Fragment of an Unknown Mass Ordinary from Codex Speciálník and its Milanese Context”, *Hudební věda* 43 (2006) nr 2, s. 147–164.

wskazuje – wbrew wcześniejszym wątpliwościom – na autorstwo Colineta de Lanoy, który również był członkiem kapeli mediolańskiej¹². Rozważania na temat różnych aspektów repertuaru Speciałnika ilustrowane były często edycjami wybranych utworów, zarówno części mszalnych jak i motetów¹³.

Gdy Lenka Hlávková rozpoczęła badania kodeksu Speciałnik, kwestia jego pochodzenia przedstawiała się mgliście: zakładano, że został skompilowany dla jakiegoś bractwa literackiego w Pradze, opatrując to wskazanie znakiem zapytania. Niewątpliwym osiągnięciem Lenki było dookreślenie proveniencji źródła. Analiza tytułów w oryginalnym indeksie kodeksu – wśród których pojawiają się czeskie przymiotniki pochodzące od miejsc, nazwisk i zawodów – doprowadziła ją do wniosku, że mógł on być skopiowany na Malej Stranie, jednej z historycznych dzielnic Pragi¹⁴. Hlávková doszła do wniosku, że polifonia franko-flamadzka mogła trafić do kodeksu Speciałnik za sprawą kontaktów z dworem królewskim w Pradze, o którego kapeli muzycznej za czasów Władysława Jagiellończyka nie mamy jednakże bliższych informacji¹⁵.

Kodeks Speciałnik stał się dla Lenki Hlávkowej punktem wyjścia do analiz innych źródeł muzyki polifonicznej w Europie Środkowej. Należy do nich śląska księga chórowa z lat dziewięćdziesiątych XV w. znana jako kodeks wrocławski¹⁶. Lenka zauważyła, że większość cykli mszalnych tego rękopisu skopiowanych zostało bez części Agnus, którą pomijano również w źródłach utrakwistycznych. Ponieważ kodeks wrocławski i kodeks Speciałnik łączą zarazem dość liczne konkordancje, doszła ona do wniosku, że niektóre utwory trafiły na Śląsk za pośrednictwem Czech¹⁷. Tego typu analogie są wynikiem wewnętrznej sieci powiązań, której istnienie w Europie Środkowej Lenka Hlávková egzemplifikowała poprzez analizę repertuaru pieśniowego partesów żagańskich¹⁸. W tym śląskim źródle znajduje się szereg wspólnych utworów z kodeksem Speciałnik oraz śpiewnikiem Hartmanna Schedela¹⁹. Czeska badaczka,

12 Lenka Mráčková, „Lanoy, Lannoy, Launay, Lanoys, Lannoys? Thoughts on the Attribution of a Mass Fragment from the Codex Speciałnik”, w: *Litera NIGRO scripta manet. In honorem Jaromír Černý*, red. Jan Baťa, Jiří K. Kroupa, Lenka Mráčková, Praha 2009, s. 105–109.

13 Zob.: Lenka Mráčková, „Części mszalne z określeniem «sociozum» w kodeksie Speciałnik: studium polifonii końca XV wieku w Czechach”, *Muzyka* 49 (2004) nr 2, s. 89–110; Lenka Hlávková-Mračková, „Motet Style and Structure in Central Europe around 1490: Some Remarks on Selected Pieces from the Codex Speciałnik”, w: *The Motet around 1500: On the Relationship of Imitation and Text Treatment*, red. Thomas Schmidt-Beste, Turnhout 2012, s. 447–454.

14 Lenka Mráčková, „Behind the Stage: Some Thoughts on the Codex Speciałnik and the Reception of Polyphony in Late 15th-Century Prague”, *Early Music* 37 (2009) nr 1, s. 37–48.

15 L. Hlávková, „From Centre to Periphery”, s. 143. Więcej szczegółów pojawi się w: Lenka Hlávková, „Local Networks of New Polyphony in Bohemia ca. 1470–1530”, w: *Old Myths, New Facts: Czech Lands in the Center of 15th-Century Music Developments*, red. Hana Vlhová-Wörner, Jan Ciglbauer (w druku).

16 Warszawa, Biblioteka Uniwersytecka, Gabinet Zbiorów Muzycznych, RM 5892.

17 Lenka Mráčková, „Kodeks wrocławski w kontekście życia muzycznego utrakwistycznych Czech około 1500 roku”, *Muzyka* 52 (2007) nr 2, s. 3–20.

18 Kraków, Biblioteka Jagiellońska, Mus. ms. 40098 (dawniej „śpiewnik głogowski”, „Glogauer Liederbuch”).

19 Monachium, Bayerische Staatsbibliothek, Cgm 810.

omawiając te konkordancje, zaproponowała graficzną metodę przedstawiania relacji repertuarowych pomiędzy źródłami²⁰.

Kodeks Speciálník stał się również inspiracją do badań nad rękopisem VI C 20a z Biblioteki Narodowej w Pradze. Choć cytowany był w wielu pracach, nie zwrócił dotąd większej uwagi muzykologów. Lenka Hlávková przeprowadziła gruntowną analizę kodykologiczną tego skomplikowanego źródła, wyróżniając w nim kilka warstw chronologicznych, zróżnicowanych pod względem paleograficznym i repertuarowym. W jednej z warstw – z ok. 1500 r. – można znaleźć liczne podobieństwa do kodeksu Speciálník, nie tylko ze względu na wspólne kompozycje, lecz także podobny układ strony i styl ozdobnych inicjałów. Co ciekawe, rękopis VI C 20a można również powiązać z Małą Straną²¹.

Obszary badawcze Lenki Hlávkovéj z czasem uległy rozszerzeniu, wykraczając poza kodeks Speciálník i powiązane z nim źródła. Pierwsze tego symptomy przysły wraz z zainteresowaniem się Johannesem Touroutem²², a zwłaszcza głównym źródłem jego twórczości – kodeksem Strahov z lat ok. 1467–70²³, pochodzącym z któregoś z ośrodków katolickich w Czechach, być może z Pragi. Lenka Hlávková opracowała nowy katalog tego źródła (niepublikowany), zaś swoje szczegółowe studia poświęciła zwłaszcza zawartym w nim pieśniom. W artykule z 2013 r. podjęła problem zmieniającej się przynależności gatunkowej utworów, w zależności od podłożonego tekstu (lub jego braku). Jej osiągnięciem było rozpoznanie w repertuarze kodeksu Strahov około trzydziestu chansons skrywających się pod postacią łacińskich kontrafaktur lub utworów beztekstowych²⁴. Na badania te znaczny wpływ wywarł Jaap van Benthem (1937–2023), wydawca dzieł wszystkich Johannesesa Tourouta, nauczyciel Lenki w czasie studiów w Utrechcie, z którym utrzymywała bliskie kontakty do końca jego życia. Do tego nurtu badań należy też praca o niemieckich pieśniach z kodeksu Strahov, w których dostrzegła ona mieszanie dwóch gatunków: Lied i chanson²⁵. Zaintereso-

20 Lenka Hlávková-Mráčková, „Die Saganer Stimmbücher (Das Glogauer Liederbuch) und die Traditionen des polyphonen Liedes in Mitteleuropa”, w: *The Musical Culture of Silesia before 1742. New Contexts – New Perspectives*, red. Paweł Gancarczyk, Lenka Hlávková-Mráčková, Remigiusz Pośpiech, Frankfurt am Main 2013, s. 55–70.

21 Lenka Hlávková, „An Inconspicuous Relative of the Speciálník Codex. On the Dating and Structure of the Manuscript CZ-Pu VI C 20a”, *Hudební věda* 57 (2020) nr 4, s. 436–453.

22 Lenka Mráčková, „Die Kompositionen Johannes Tourouts in böhmischen Musikhandschriften. Zur musikalischen Kultur am Hofe Kaiser Friedrichs III. und ihrer Rezeption in den böhmischen Ländern”, w: *Böhmen und das Deutsche Reich. Ideen- und Kulturtransfer im Vergleich (13.–16. Jahrhundert)*, red. Eva Schlotheuber, Hubertus Seibert, München 2009, s. 103–111.

23 Praga, Strahovská knihovna, Královská kanonie premonstrátů na Strahově, Ms. D.G.IV.47.

24 Lenka Hlávková-Mráčková, „Cantio, Lied or Chanson? The Strahov Codex as a 15th Century Song Treasury”, *Hudební věda* 50 (2013) nr 3–4, s. 259–270.

25 Lenka Hlávková, „Gibt es «deutsche Chansons»? Zum Repertoire der weltlichen deutschen Lieder (ca. 1450–1470) in den böhmischen Quellen”, w: *Imitatio – Aemulatio – Superatio? Vokalpolyphonie des 15./16. Jahrhunderts in Polen, Schlesien und Böhmen*, red. Jürgen Heidrich, Münster 2016 (= TroJa, Jahrbuch für Renaissance Musik 12), s. 59–70, <https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:6-35229784885>.

wanie repertuarem pieśniowym kontynuowała w ostatnich latach w odniesieniu do wspomnianego już śpiewnika z Wyższego Brodu.

Pod koniec swojego życia Lenka Hlávková zainteresowała się fenomenem *cantus fractus* – dotąd zaniedbywanym w czeskiej muzykologii. Rozpoznała w źródłach utrakwistycznych około dwadzieścia pięć monofonicznych Glorii zanotowanych z użyciem wartości rytmicznych. Zauważyła, że w utworach tych dają się wyodrębnić struktury muzyczne powtarzające się wedle zasad właściwych dla *formes fixes*, co sugeruje wpływ muzyki *ars nova* na monoficzną muzykę liturgiczną²⁶. Zapowiadanych szerszych badań nad tym zjawiskiem już jednak nie ukończyła.

Lenkę Hlávkovą poznałem jeszcze jako studentkę w 1995 roku. Przez prawie trzydzieści lat blisko ze sobą współpracowaliśmy, istniało wiele punktów stycznych naszych zainteresowań naukowych. Wnioski, które można znaleźć w naszych publikacjach, niejednokrotnie poddawaliśmy wzajemnej ewaluacji, w ramach przyjacielskich, nieformalnych debat. Współpraca ta zrealizowała się najpełniej w dwóch wspólnych publikacjach, w których spojrzeliśmy na muzykę Josquina des Prez z perspektywy źródeł środkowoeuropejskich, w naszym przekonaniu nadal niesłusznie pomijanych i niedocenianych. Badania nad fragmentami lwowskimi²⁷ doprowadziły nas do potwierdzenia przypuszczenia Mirosława Perza, że zawierają one najstarszą kopię mszy *L'homme armé sexti toni*, którą datować należy na ok. 1490 rok. Wyszuliśmy hipotezę, że jej obecność w tym rękopisie może być efektem domniemanego pobytu kompozytora na dworze króla węgierskiego Macieja Korwina w Wiedniu w drugiej połowie lat osiemdziesiątych²⁸. W pracy na temat mszy *L'ami Baudichon* Josquina argumentowaliśmy natomiast, że najstarszym jej źródłem jest kodeks Speciálník²⁹. Utwór ten został zintegrowany z lokalną tradycją muzyczną Europy Środkowej, co dobrze ilustruje niezauważony wcześniej jego przekaz w „zbiorze mariańskim” z ok. 1500 roku³⁰.

26 Lenka Hlávková, „Credo Settings in *cantus fractus* in Bohemian Sources. A Preliminary Report on a Neglected *ars nova* Repertory”, w: *Ars musica and its Contexts in Medieval and Early Modern Culture*, red. Paweł Gancarczyk, Warszawa 2016, s. 247–253. Zob. też: Lenka Hlávková, Paweł Gancarczyk, „Ke kořenům hudební tradice utrakvistické církve”, w: *Hus – husitství – tradice – Praha. Od reality k mýtu a zpátky*, Praha 2020, s. 99–110, zob. s. 100–105.

27 Poznań, Biblioteka Uniwersytecka, Ms. 7022.

28 Paweł Gancarczyk, Lenka Hlávková, „The Lviv Fragments and *Missa L'homme armé sexti toni*. Questions on Early Josquin Reception in Central Europe”, *Tijdschrift van de Koninklijke Vereniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis* 67 (2017), s. 139–161. Por.: Mirosław Perz, „Fragmenty lwowskie. Źródło dzieł Dufaya, Josquina, Piotra de Domarto i Piotra z Grudziądza w Polsce XV wieku”, *Muzyka* 34 (1989) nr 3, s. 3–46.

29 Paweł Gancarczyk, Lenka Hlávková, „*Missa L'ami Baudichon* in Central Europe: A New Source and Early Transmission of Josquin's Music”, w: *Music of the Josquin Era, 1460–1560: Essays in Honour of Joshua Rifkin*, red. Mitchell Brauner, Jesse Rodin, David Fallows (w druku).

30 Praga, Národní knihovna ČR, Hudební oddělení, 59 R 5116 (dawniej „Speciálník praski”).

Lenka Hlávková była cenioną wykładowniczą, mającą indywidualne podejście do każdego studenta. Miała również niewyczerpaną energię do organizowania różnego rodzaju wydarzeń oraz niezwykle dar skupiania wokół siebie ludzi. Umiejętności te wykorzystywała nie tylko jako dyrektorka Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Karola, lecz również kierując różnego rodzaju projektami, od wielkich przedsięwzięć międzynarodowych, po mniejsze wydarzenia integrujące lokalną społeczność muzykologiczną. Prowadziła lub współprowadziła takie projekty jak „Changing Identities in the Musical Culture of Central Europe in the Late Middle-Ages” (2015–17), „Sound Memories: The Musical Past in Late-Medieval and Early-Modern Europe” (2016–19) oraz „Musical Interactions between the Low Countries and Central Europe, 1400–1650” (2020–22). Ostatnio pracowała w projekcie „Old Myths, New Facts: Czech Lands in the Centre of 15th-century Music Developments”, finansowanym przez agencję ds. grantów Republiki Czeskiej (GAČR). Rozwijiała efektywną współpracę z wieloma ośrodkami w Europie: Warszawą, Zurychem, Utrechtem, Leuven, Monachium, Wiedniem, Saint-Étienne. W 2017 r. współorganizowała w Pradze Medieval and Renaissance Music Conference, jedno z największych przedsięwzięć naukowych z zakresu muzyki dawnej. Jej osiągnięcia badawcze i zasługi dla społeczności międzynarodowej zostały uhonorowane wyborem w 2019 r. do europejskiej akademii nauk – Academia Europaea. Swą niebywałą aktywność zawodową z powodzeniem łączyła z obowiązkami rodzinnymi, wychowując wraz z mężem – również naukowcem – dwóch synów.

Warte podkreślenia są zasługi Lenki Hlávkovéj na rzecz polskiej społeczności akademickiej. Rozwijiała różne formy współpracy z instytutami muzykologii w Warszawie, Wrocławiu i Poznaniu, wygłaszając wykłady gościnne, uczestnicząc w wymianie w ramach programu Erasmus czy po prostu pielęgnując osobiste kontakty. W latach 2010–11 współprowadziliśmy polsko-czeski projekt „The Musical Culture of Silesia before 1742 from the Polish and Czech Perspectives”, który angażował dwunastu badaczy z Uniwersytetu Karola, Uniwersytetu Wrocławskiego i Instytutu Sztuki PAN³¹. Od 2012 r. Lenka Hlávková była członkinią Rady Redakcyjnej kwartalnika *Muzyka*. Wielokrotnie gościła w Instytucie Sztuki PAN, w latach 2016–19 w ramach projektu Unii Europejskiej HERA „Sound Memories”, w którym pracowaliśmy wraz z koleżankami i kolegami z uniwersytetów w Cambridge, Heidelbergu/Zurychu i Utrechcie.

Lenka była powszechnie znana i ceniona, co dobrze obrazują pojawiające się w kolejnych ośrodkach i środowiskach inicjatywy uhonorowania Jej pamięci.

31 Efektem projektu jest publikacja *The Musical Culture of Silesia before 1742. New Contexts – New Perspectives*, red. Paweł Gancarczyk, Lenka Hlávková-Mráčková, Remigiusz Pośpiech, Frankfurt am Main 2013.

W dn. 11–13 III 2024 r. odbyła się w Bratysławie konferencja „in memoriam Lenka Hlávková” zatytułowana „Local Elements – Transregional Connections: Medieval and Early Modern Age Culture and Education in Central Europe”. Na ostatniej Medieval and Renaissance Music Conference w Granadzie (6–9 VII 2024 r.) – wielkim forum spotkań badaczy muzyki do 1600 r. – nie tylko zadedykowano jej trzy sesje panelowe skoncentrowane wokół zagadnień Europy Środkowej, lecz również ustanowiono nagrodę jej imienia – „dla najbardziej obiecującego referatu wygłoszonego przez młodego badacza”³². Uniwersytet Karola w Pradze przygotowuje dedykowany jej tom studiów, zaś uniwersytet w Leuven w lutym 2025 r. konferencję „The Low Countries and Central Europe: Historiographical Paradigms in Music and the Arts, 1400–1650”. To tylko wybrane przykłady tego typu inicjatyw.

~

Lence Hlávkovéj nie udało się zrealizować większych projektów publikacyjnych, które planowała zarówno w odniesieniu do kodeksu Speciálník, jak również kodeksu Strahov. Zapewne w tym zakresie znajdzie z czasem swoich kontynuatorów, choć są to źródła obszerne i o dużym stopniu komplikacji. Nie ma wątpliwości, że pojawią się również muzykolodzy, którzy będą podejmowali i rozwijali niektóre szczegółowe wątki jej badań. Szczególnie istotne wydają się jednak idee Lenki o charakterze bardziej ogólnym, dotyczące przełamywania barier i integrowania narracji o muzyce europejskiej. W tym przypadku ważny jest zbiorowy wysiłek, do którego wkład może mieć każdy uczony zajmujący się muzyką – tej lub innej epoki i wywodzący się z tej lub innej tradycji badawczej³³.

Paweł Gancarczyk

32 Nagrodę tę otrzymał James Tomlinson z uniwersytetu w Oslo.

33 Nieco więcej na temat intelektualnej spuścizny Lenki Hlávkovéj można znaleźć w eseju, którego tezy wykorzystałem w tym tekście: Paweł Gancarczyk, „Breaking Barriers. An Intellectual Biography of Lenka Hlávková”, *Hudební věda* 61 (2024) nr 1, s. 121–129, <https://doi.org/10.54759/MUSICOLOGY-2024-0104>.